

Käräjäoikeuden lautamiesten valinta toimikaudeksi 1.6.2025 - 31.5.2029

KHALL 26.05.2025 § 123
235/00.00.01/2025

Valmistelija

hallintosihteeri Annika Rauma puh. 050 4436 880

Käräjäoikeuslain 7 §:n mukaan kunnanvaltuusto valitsee valtuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi käräjäoikeuden lautamiehet. Kunnasta valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, elinkeino-, sukupuoli- ja kielijakaumaa.

Tuomioistuinvirasto on päätöksellään 16.6.2021 vahvistanut Kaustisen kunnanvaltuuston Pohjanmaan käräjäoikeuteen valittavien lautamiesten lukumääräksi kaksi.

Lautamieskokoonpanossa käsiteltävien asiain määrä on vähentynyt edelleen käräjäoikeuksissa. Lautamieslain 7 §:n mukaan käräjäoikeuden laamannin tulee huolehtia siitä, että lautamiehet osallistuvat käräjäoikeuden istuntoihin vuororajestyksessä.

Tuomioistuinvirasto kiinnittää valtuustoryhmien ja lautamieshedokkainen huomiota eräisiin kannanottoihin ja seikkoihin, jotka ovat aika ajoin nousseet esiin lautamiesjärjestelmän toimivuutta ja uskottavuutta arvioitaessa. Perustuslakivaliokunta on 5.6.1996 antamassaan mietinnössä ottanut kantaa useisiin lautamiesjärjestelmää koskeviin seikkoihin, mitkä kannanotot ovat edelleenkin ajankohtaisia ja syytä saattaa valtuustojen ja valtuustoryhmien sekä lautamieshedokkaiden tietoon.

Perustuslakivaliokunta toteaa mm. seuraavaa: "Lautamiesten valinnassa tulee korostaa lautamiehen tuomaritehtävää. lautamies ei ole poliittisella valtakirjalla toimiva kunnallinen luottamushenkilö, vaan hänen tulee olla riippumaton. Valtuustoryhmillä on tämän suhteen erityinen vastuu. Sama koskee sitä, että lautamieheksi valittavat ovat valmiita toimimaan tehtävässään koko kauden. Ottaen huomioon lautamiehen tehtävän ja aseman tuomioistuimen jäsenenä puolueiden ei pidä vaatia lautamieheksi valittavilta sitoumuksia ns. puolueveron maksamisesta istuntopalkkiostaan."

Lautamiehen tehtävää ei voida pitää kunnallisena luottamustehtävänä vaikka valtuusto valitsee lautamiehet. perustuslain mukaan tuomivaltaa käyttävät itsenäiset ja riippumattomat tuomioistuimet. Lautamiehet, joilla on yksilöllinen äänioikeus, ovat tuomioistuimen jäseniä ja toimivat tuomarin vastuulla. Näin ollen tehtävä on pikemminkin valtiollinen luottamustehtävä, jonka hoitamisesta maksettavat kustannukset (istuntopalkkio, ansionmenetykskorvaus ja matkakustannukset) suoritetaan valtion varoista.

Lautamiehen tehtävä edellyttää varautumista koko päivän kestävään istuntoon. Erityisesti laajoissa rikosasioissa lautamiesten tulee varautua olemaan läsnä useampana päivänä peräkkäin.

Lautamiesten valinnan osalta Tuomioistuinvirasto kiinnittää huomiota lain käräjäoikeuksien lautamiehistä 2 §:ään kokonaisuudessaan. Sen ensimmäinen momentti: "Lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomipiiriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävänä sopivana toimimaan lautamiehenä."

Sopivuuden arviointi saattaa olla hankalaa, mutta säännöksellä on ajateltu suljettavan lautamiestehtävän ulkopuolelle henkilöt, joilla on esim. rikosrekisterimerkintöjä tai jotka ovat syyllistyneet toistuvasti vähäisempiin rikoksiin. Sopivuuden arviointi edellyttää yleensä ehdokkaan kokonaisvaltaista arviointi, jonka lopputuloksena tulisi olla johtopäätös siitä, että ao. henkilön valinnalla ei horjuteta tuomioistuinta kohtaan tunnettua luottamusta.

Lautamieheksi ei saa valita henkilöä, joka on alle 25-vuotias tai joka on täyttänyt 65 vuotta. Lautamiehenä ei saa olla henkilö, jolla on virka yleisessä tuomioistuimessa tai Rikosseuraamuslaitoksessa taikka joka virassaan suorittaa ulosottotehtäviä, rikosten esitutkintaa taikka tull- tai poliisivalvontaa, ei myöskään syyttäjä, asianajaja taikka muu ammatikseen asianajoa harjoittava henkilö.

Lautamieslain 1 §:n 2 momentin mukaan lautamiehen vaaliin sovelletaan kuntalain säännöksiä.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Minna Nikander
Esitys	Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että se valitsee kaksi kärkeäoikeuden lautamiestä, joille ei valita varajäseniä.
Päätös	Hyväksyttiin.

Pöytäkirjaan merkittiin, että tämä asia käsiteltiin puheenjohtajan selostuksen pohjalta ilman virallista esittelyä.
